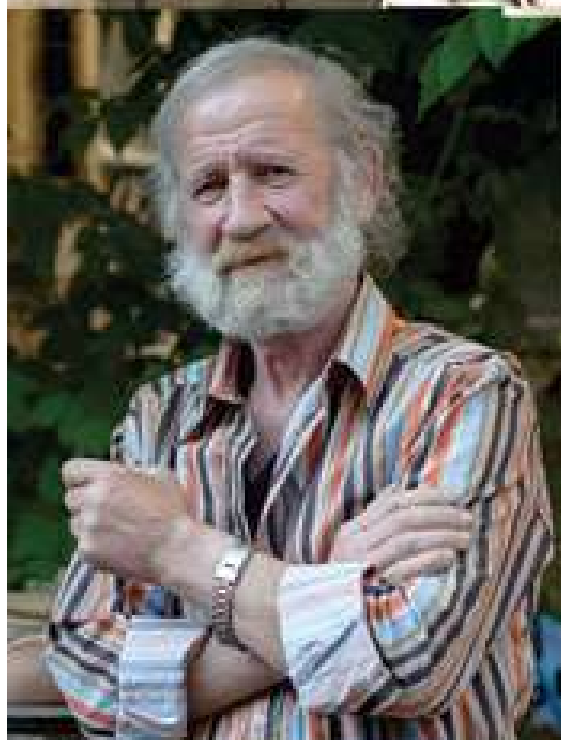

В майстерні
художника

Мовою мастаків

Віктор Френчко
про життя і мистецтво

● **МОВОЮ ПЛАСТИКИ** ●

Розмова в майстерні
зі скульптором
членом Національної
Спілки художників України
Віктором Френчком

- *Шановний Віктор Васильович, як живеться скульптору в сучасних умовах?*

- Та так само, як і живописцям – погано. Замовлення є, але це замовлення такі... немає грошей у людей, звісно за мету не ставиш гроші, але якось хоча б за майстерню заплатити, працюєш для душі, та все ж треба щось і підробити. Три тисячі за майстерню, а де ж їх узяти, а замовник бідний, і робиш... Воно коштує тисячу, а робиш за десять гривень, ти ж розумієш. А що робити, воно крутом однаково, держава бідна, криза, ніхто на великі твори не наважується, а скульптура - це ж не лише мистецтво, це ще й виробництво.

- *Віктор Васильович, Ви ж народилися на Тернопільщині в селянській родині?*

- Так, між Івано-Франківськом і Тернополем. Точніше 70 кілометрів від Тернополя село Підзамочок.

- *А як же так трапилося, що Ви захопилися скульптурою, це ж взагалі особливий вид мистецтва?*

- Я навіть не скажу... Якимось з дитинства склалося, ліпив різних коників з глини, з тіста, з усього з чого можна було... Я звісно народився в селі, але поряд розташовувалося містечко Бучач, гарненький городок за два кілометри і там відкрили дитячу художню школу.

- *А в яких роках це було?*

- Та десь в 59-му. В 1963 я її закінчив, тоді ж вступив до Київської республіканської мистецької школи (Київської художньої середньої школи ім. Т.Г.Шевченка). Тоді, як і зараз, навчався 4 роки. Був такий молодий хлопчина Ментус Омелян, тільки випустився з Львівського художнього училища (Львівського училища прикладного мистецтва ім. Івана Труша), поляк, затятий патріот мистецтва. І ось він їздив по селах, шукав талановитих дітей, організовував школу. А я вже до цього малював... Це ж зараз наочні посібники можна купити, а в той час все своїми руками... То я, як маючий хист, писав, креслив, малював по білоїтї, по хімії, ну з різних предметів. У нас школа була біля колгоспу, а колгосп «Росія» звався, а я ж «шкет» був, ну кріпкенький правда, воно як колеса від трактора потягаш, то накачасишся, і перша моя робота була розмальовування брами. Мені голова колгоспу і фарби, і пензлики діставав. Художник на селі - це ж не кожен може.

Ескіз пам'ятного знака Т. Шевченку на в'їзді в м.Кропивницький. 2011.

- *Ви здавали, що закінчили Республіканську художню середню школу в Києві?*

- Ой, то така історія. Звісно в селі я її знати не знав, що така школа існує, а як почав ходити вчитися малюванню в Бучач, то Омелян Ментус мені і каже: «Тобі, хлопче, треба на скульптора вчитися їзати до Києва». А в нас не було, де на скульптора, училища - Косів, Вижниця, то там лише прикладне мистецтво. Ну, то ж і подався я до Києва.

- *Поступили відразу?*

- Відразу. Хоча я запізнився. Значної інформації не було. А батьки дали мені пару рублів, грубо кажучи, та чемоданчик дерев'яний з підбитими кутами, хліб, картоплю, сало та і все. А там виявилось, треба й іспити здавати місяць, і документи різні... І ось Київ. В такому місті я ніколи не був, велике, а я питаюся у людей, де що, та ламаною українською, говірка ж західника. На вокзалі спав. То поки школу знайшов, то вже іспити почались. Я до директора, Музика Олександр Федорович - добра, гарна людина був, вояка, оком кинув, баче, що з села хлопчина, викликав завуча та й каже: «Дайте йому місце, хай здає екзамени, а документи потім батьки поштою надішлють». Дали мені гуртожиток і все більш-менш налагодилося. Правда, їжа швидко закінчилася, грошей катма, я ж думав на два дні, а тут місяць треба жити. Почав підробляти, а тут один хлопчина й каже, що напиши батькам, хай вишлють гроші переказом, а що воно переказ, я ж не знав тоді. Отримав я гроші, здав іспити, а ще треба очікувати результат. Думаю, ні, гори вона пропадом ця школа, поїду я додому, там все просто - пасовище, корови, футбол. І ось за тиждень я корову пасу, в футбол граю, біжить мій брат і волає: «Тебе зарахували!»

Скульптурна композиція «Борці». 1973.

- *Що дало Вам навчання в цій художній школі?*

- Скажу так – заклало основи професіоналізму. Там же були лише спеціальні предмети - малювання, скульптура, анатомія, таке інше. Ми навіть трохи навчалися в інституті. То, коли я вступав до художнього інституту (Київського художнього інституту), мене вже всі знали. І я знав, як жити в цьому середовищі.

- *В інституті Ви навчалися у народного художника СРСР М.Лисенка - автора однієї з найвідоміших скульптурних композицій радянської доби - пам'ятника М.Шоєву. Яке враження він на Вас справив як вчитель, як художник і як людина?*

- Я у Лисенка працював в майстерні, і жив, і навчався з його сином Богданом, на жаль, нині покійним. В гуртожиток мені було їхати далеко, в Дарницю, то я в майстерню до Лисенка. Загалом у нього була одна двоповерхова майстерня і п'ять майстерень отаких як у мене. Людиною він був прекрасною, зазвичай ішов назустріч студентам, чуйний, ще й завзятий футбольний уболівальник. Художник був потужний, невеликого зросту, інвалід з дитинства, але руки сильні і вміліє, пластична чуттєвість неймовірна. Ось в аудиторії п'ять - шість станків стоїть, ми натуру лінимо, приходить Лисенко з паличкою. Прийшов, поглянув, підходить до скульптури, тростинкою махнув, так махнув, сяк махнув, ти дивишся і думаєш - ну чому ж я не міг так здогадатися. Ліниш-ліниш місяць ту фігуру, не можеш нічого вдіяти, а він прийшов - пальцем там натиснув, там махнув, лопатою прибав і фігура стоїть. І пластика така... Ти розумієш! Сидиш тиждень, не чіпаєш, дивишся, ну що сказати - школа Родена. Тож учнями М.Лисенка були - Бородай, Скобліков, Дерезуєв, а останній Френчко. Я 106-й.

Студент В.Френчко (перший з ліва) в майстерні М.Лисенка. 1960-і. Київ.

Скульптурна композиція «Монтажники». 1975.

- Віктор Васильович, а хто взагалі з художників Вам більш близький по духу?
- Мені взагалі подобається жива, так би мовити, скульптура, пластика – Роден, Бурдель.

*Ескіз пам'ятника
«Поборникам віри». 2005.*

Бюст. «Юля». 1991.

*Ескіз пам'ятника
«Голодомор». 2001-2002.*

- Як народжуються образи Ваших скульптур, адже переважною більшістю Ви не знаєте та й не можете знати особисто тих, хто є моделями, бо найчастіше це історичні особи?
- Як будь-який художник, вивчаю історію, збираю зображення, фантазую. Он бачиш ескіз «Козак-захисник Вітчизни», хотілося відтворити образ Івана Сірка, але ж достовірних зображень немає, людина – легенда, тож прийшлося фантазувати, фактично створювати власне враження від почутого і прочитаного.

Ескізи пам'ятника «Козак - захисник Вітчизни». 2003-2004. Новоархангельськ.

*В. Френко під час роботи над скульптурою «Копач»
за її осною І.Карпенка-Карого «Сто тисяч». Фото О.Шулешика.*

- Скульптура для Вас це - паронісування чи віднімання форми?

- Це ти маєш на увазі вислів Мікеланджело, що треба від каменю відібрати все зайве?

Думаю, що буває по-різному. Взагалі в мене скульптура, точніше скульптурний образ, скоріше народжується в процесі роботи з глиною - кидаєш шматок глини і можеш отримати якийсь неочікуваний цікавий результат. Ось згадаю ще раз Лисенка. Він же працював в часи соцреалізму, а тоді як перше - це ідея, а по-друге - форма. Але він говорив: «Ти не слухай цих теоретиків. Якщо ти зайшов в глухий кут, бери глину й ліпи, крути її як хочеш і щось красиве вишукуй, і глина народить нову форму, а в форму можна вписати все, що завгодно, хоч спортсмена, хоч космонавта...»

Майстерня скульпторів
А.Ю.Мацієвського та
В.В.Френчка. 1996.

Фрагмент пам'ятника
жертвам Чорнобиля.

Медаль. В.Винниченко.
2007-2008.

Меморіальна дошка. В.Ципін.
2009. Кропивницький.

- Віктор Васильович, робота над першим пам'ятником, як це було - страшно чи ні, все ж така велика монументальна форма?

- Перший мій пам'ятник був тут, в Кіровограді - «Героям-червонозорівцям». Я якраз приїхав у місто, директором худфонду тоді був Ковпаченко, я одержав майстерню там, де зараз обласний художній музей, то я фактично там і жив, спочатку 10 днів в готелі «Київ», а ж з молодією дружиною приїхав, то ми спочатку мабуть квартир 7-8 змінили.

Меморіал «Героям - червонозорівцям - робітникам заводу «Червона зірка», які загинули на фронтах Великої Вітчизняної війни». 1974. Кропивницький.

А я ж тоді ще в армії не служив, мені відстрочки давали, а вже 24 роки мав. А тоді Ліпатов Юрій Миколайович, батько художника Андрія Ліпатова був восником, то я його просив - пам'ятник треба закінчити та і якимось взагалі на ноги стати, а то зашлють кудись в тьму-таракань... Ну, він розумна, добра, інтелігентна людина був, людей розумів. То я день і ніч на заводі, все ж дві фігури, спортсмени позували. І тут я познайомився з начальником політвідділу полковником Сеймовим, повітряно-десантні війська, він і запитус: «Як здоров'я?» - а я ж у волейбол, футбол, ну і так фізична робота, - «Стрибати з парашута будеш?» - кажу, що не стрибав, але якщо треба, буду... Коротше кажучи, у вигляді виключення мене, як художника з вищою освітою, залишили в Кіровограді за місцем проживання. Тож за п'ятнадцять днів до призову ми відформували пам'ятник, формував Степан Ліпакш, ми потім ближче познайомилися. Взагалі пам'ятник планувалося зробити з бетону з мраморною крихтою, але потім його обтягнули міддю. На відкриття мене не запросили, я сам приїхав у військовому супроводі з Федорівки, що під Кіровоградом.

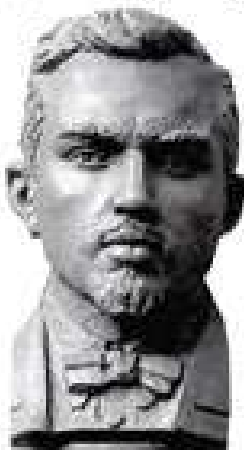
Відкриття меморіалу «Героїм - червонозорівцям - робітникам заводу «Червона зірка», які загинули на фронтах Великої Вітчизняної війни». 1974. Автори: скульптори А. Мацієвський, В. Френчко, архітектор А. Губенко.

Пам'ятник першому трамваю в місті Єлисаветграді. 1997. Кропивницький.

- А Ви до Кіровограда потрапили за власним бажанням?

- Так. Був запит з Кіровоградських художніх майстерень Художнього фонду УРСР до інституту на скульптора. Мені запропонували, а я й подумав Ленінград, Волгоград, Сталінград, Град... Кіровоград, чому б і не спробувати. І ось приїхав. Перше замовлення – бюст Леніна, ну це, так би мовити, «для підтримки штанів». Познайомився з Мацієвським, а Аркадій Юхимович тут вже мабуть років два працював, вони, до-речі, з Анатолієм Губенком, який тоді був головним архітектором міста, і вибили скульптурну майстерню. То Мацієвський мені і каже, що треба зробити пам'ятник, він уже робив ескізи та виставкова рада в Києві їх не затверджувала, а на той час тільки Київ пам'ятники затверджував. Так от, а я ж свіженький, сповнений ідей, до роботи голодний, то я зробив два ескізи – трьох- і двоохфігурний і цей останній з першого разу Київ затвердив. На заводі «Червона Зірка» нам дали цех, фігури ж по 5 метрів. Юхимович не міг високо підніматися, то більше займався організаторськими справами, ну а я ліпив. І ось, ти запитуєш, чи не було страшно, ні, навпаки, була переконаність, впевненість у справі, довести все до кінця, вийти в матеріал.

Меморіальна дошка. П.Куліш. 2011. Олександрівка.

Меморіальна дошка.
О. Бочковський. 2010.
Долішська.

Меморіальна дошка.
Г. Нейгауз. 2012.
Кропивницький.

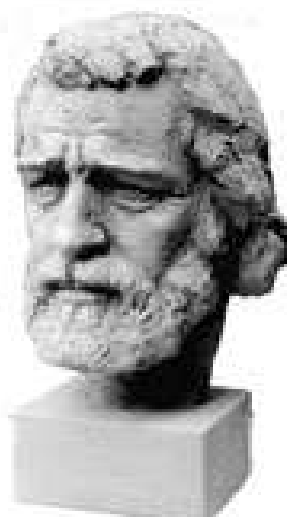
Бюст. Заслужений журналіст
України Ю. Матівос.
2007.

- Вам ближче малі форми скульптури чи монументальні?
- Та мені однаково. І в одному, і в іншому випадку кількість витраченого часу на вирішення мистецького задуму велимітована. Творчі сили вони ж пов'язані з емоціями. Тому фактично - це не має значення. От запитують, як легше працювати - на замовлення чи для себе? Та воно - все для себе, все через тебе проходить. Звісно скульптура потребує матеріального втілення, її просто в шафу не сховаш, звісно є стремління до великої форми, тож скульптори працюють і на площах, і на кладовищах. Ось візьміть Личаківський цвинтар у Львові, це не лише місце пам'яті, це музей, а які майстри працювали. Все залежить від таланту та здатності художника.
- Ви часто брали участь у конкурсах. Чи має бути пріоритетність місцевих митців на отримання замовлення?
- Взагалі, я думаю, що ні, якщо це дійсно конкурси, але мають бути чітко висловлені не лише умови, але й критерії оцінок, а то часто буває, що все це досить розмите і великою мірою суб'єктивне.
- Скульптор тісно пов'язаний з архітектором?
- Звичайно. Навіть маленька меморіальна дошка потребує архітектурного бачення і не можна сказати, хто в цьому тандемі диктує умови, це дуже своєрідний взаємозв'язок. Із тими, з ким я працював, то найбільш цікавим, що відчував просторову форму і шукав взаєморозуміння, був Візяк.
- У Вас же майстерні були в різних місцях - і в міському саду, і на території Художнього фонду?
- Так, їх багато було, ми ж прибутку не приносимо, то зазвичай хочуть кудись виштовхати.
- Загалом, що для Вас майстерня?
- Майстерня - це все! Тут проходить життя...

Розмову в майстерні зі скульптором В.В.Френком сіє провідний науковий співробітник музею А.М.Надсєдін

Портрет дружини. 1974.

Автопортрет. 2003.

Портрет дочки. 1991.

Френчко Віктор Васильович

народився 6 серпня 1949 року в селі Підзамочок Бучацького району Тернопільської області.

Член Національної Спілки художників України (2012), скульптор.

Лауреат обласної премії у сфері образотворчого мистецтва та мистецтвознавства імені Олександра Осмьоркіна в номінації «національна традиція» (2009).

В 1964 р. закінчив Бучацьку дитячу художню школу.

У 1964–1967 рр. навчався на скульптурному відділенні Київської державної художньої школи імені Т.Г.Шевченка, після закінчення якої поступив на скульптурний факультет Київського державного художнього інституту в майстерню народного художника СРСР, академіка Академії мистецтв СРСР М.Г.Лисенка. Отримавши диплом з відзнакою інституту в 1973 р. був запрошений на роботу до Кіровоградського художньо-виробничого комбінату Художнього фонду України.

З того часу живе і працює в Кіровограді (нині Кропивницькому), де створив велику кількість робіт у різних жанрах, скульптурних композицій, бюстів, пам'ятників, пам'ятних знаків, меморіальних дошок. Учасник обласних, республіканських та всеукраїнських художніх виставок. Твори зберігаються в Кіровоградському обласному художньому музеї, художньо-меморіальному музеї О.О.Осмьоркіна, приватних колекціях в Україні та за кордоном.

Науково-мистецьке музейне видання «Мовою пластики. Віктор Френчка про життя і мистецтво» із серії каталогів «В майстерні художника».

У виданні використані фоторепродукції творів В.В.Френчка з колекцій Кіровоградського обласного художнього музею, художньо-меморіального музею О.О.Осмьоркіна та з авторського зібрання, а також авторські світлини фотографа члена Національної Спілки журналістів України О.І.Шулешка із серії «В майстерні скульптора».

На першій сторінці обкладинки:

Френчко В.В. В майстерні. (Автопортрет). 2007.

Автор-упорядник, дизайн – провідний науковий співробітник музею, заслужений художник України, мистецтвознавець А.М.Надсєдін.

Затверджено на засіданні науково-методичної ради художньо-меморіального музею О.О.Осмьоркіна (Протокол № 14 від 03.10.2016р.)

Художньо-меморіальний музей О.О.Осмьоркіна.

Кропивницький – 2016 рік.

Наклад – 50 прим.

